

УДК 658:005.342

DOI: 10.31732/2663-2209-2021-62-166-175

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ІНТЕГРОВаних ПІДПРИЄМСТВ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

Румик І.І.¹, Пилипенко О.О.²

¹ д.е.н., доцент, професор кафедри національної економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: rutykii@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3943-639X>

² к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, м. Київ, Україна, e-mail: pylypenko.olha@tnu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3997-9108>

MANAGEMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITIES OF INTEGRATED ENTERPRISES ON AN INNOVATIVE BASIS

Rumyk Ihor¹, Pylypenko Olha²

¹ Doctor of Science (Economics), Associate professor, Professor of national economy and finance department, “KROK” University, Kyiv, Ukraine, e-mail: rutykii@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3943-639X>

² PhD (Economics), associate professor, associate professor of finance and accounting department, V.I. Vernadsky Taurida National University, Kyiv, Ukraine, e-mail: pylypenko.olha@tnu.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3997-9108>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню актуальних питань управління фінансово-господарської діяльності інтегрованих підприємств аграрного сектору України на інноваційних засадах. Здійснено теоретичний аналіз підходів до організації таких структур у продовольчому підкомплексі. Досліджено стан розвитку агрохолдингів за трьома групами показників: розміром земельного банку, фінансово-господарськими та репутаційно-інноваційними результатами діяльності. Обґрунтовано доцільність створення інтегрованих формувань, що діють за принципом логістичних хабів. Використано системний підхід для дослідження наукових підходів щодо переваг та недоліків функціонування інтегрованих підприємств в аграрному секторі економіки на основі комплексного аналізу ресурсних засад їх діяльності. Значна увага приділена аналізу сучасного стану фінансово-господарської діяльності інтегрованих підприємств. За допомогою методу системного аналізу оцінено теоретично-методологічні підходи до розуміння важливості принципів управління такими структурами на інноваційній основі. Виявлено особливості у трактуванні різними вченими суті та стратегії управління інтегрованими підприємствами. Проаналізовано структуру земельного банку найбільших агрохолдингів з їх ранжуванням за трьома групами. Розкрито роль та значення фінансово-господарської діяльності інтегрованих підприємств та визначено їх вплив на економіку. Запропоновано вирішувати задачі оптимального розподілу продовольства інтегрованими логістичними структурами через систему оптових продовольчих ринків. Розроблено Концепцію створення і розвитку оптових продовольчих ринків (хабів) на основі інноваційної моделі. Досліджено та розкрито суперечності і відмінності сучасних наукових підходів до трактування напрямів розвитку інтегрованих структур. На основі цього запропонований власний підхід до формування стратегічних напрямів розвитку організаційно-правових форм, який базується на створенні великих інтегрованих логістичних утворень з використанням переваг замкнутого циклу виробничої діяльності. На підставі запропонованої стратегії управління інтегрованими підприємствами розроблено практичні рекомендації, які є науковою базою для вдосконалення взаємодії їх учасників. Використання пропозицій державними органами та науковими установами дозволить забезпечити розвиток аграрного сектору економіки та необхідну підтримку інтегрованим підприємствам різних організаційно-правових форм, підвищити ефективність та конкурентоздатність власного виробництва, рівень продовольчої та економічної безпеки країни на інноваційних засадах.

Ключові слова: інтегроване підприємство, інноваційні засади, розвиток, управління, хаб, логістична структура, продовольство.

Формули: 0; рис.: 1; табл.: 3; бібл.: 24

Annotation. The article is devoted to the research of actual problems of management of financial and economic activities of integrated enterprises of the agricultural sector of Ukraine on an innovative basis. Theoretical analysis of approaches to the organization of such structures in the food sub complex is carried out. The state of development of agricultural holdings is studied according to three groups of indicators: the size of the land bank, financial, economic, reputational, and innovative results of activity. The expediency of creating integrated formations operating on the principle of logistics hubs is substantiated. A systematic method was used to investigate scientific approaches to the

advantages and disadvantages of the functioning of integrated enterprises in the agricultural sector of the economy based on a comprehensive analysis of the resource basis of their activities. Considerable attention is paid to the analysis of the current state of financial and economic activities of integrated enterprises. Using the method of system analysis, theoretical and methodological approaches to understanding the importance of the principles of management of such structures on an innovative basis are evaluated. The peculiarities in the interpretation of the essence and management strategy of integrated enterprises by different scientists are revealed. The structure of the land bank of the largest agricultural holdings with their ranking by three groups is analyzed. The role and significance of financial and economic activity of integrated enterprises are revealed and their influence on the economy is determined. It is proposed to solve the problems of optimal food distribution by integrated logistics structures through the system of wholesale food markets. The Concept of creation and development of wholesale food markets (hubs) based on innovative model is developed. The contradictions and differences of modern scientific approaches to the interpretation of the directions of development of integrated structures are investigated and revealed. Based on this, we propose our own approach to the formation of strategic directions for the development of organizational and legal forms, which is based on the creation of large integrated logistics entities using the benefits of a closed cycle of production activities. Based on the proposed strategy of management of integrated enterprises, practical recommendations have been developed, which are a scientific basis for improving the interaction of their participants. The use of proposals by government agencies and research institutions will ensure the development of the agricultural sector and the necessary support for integrated enterprises of various organizational and legal forms, increase the efficiency and competitiveness of their own production, food and economic security on an innovative basis.

Keywords: *integrated enterprise, innovative principles, development, management, hub, logistics structure, food production.*

Formulas:0; fig.: 1; tabl.: 3; bibl.: 24

Постановка проблеми. Перехід економіки України на ринкові умови ведення фінансово-господарської діяльності, започаткований ще на початку 1990-х років, зумовив створення різних інтегрованих підприємств, перш за все в аграрному секторі. Такі структури формувались в умовах зародження нормативно-правових актів щодо регулювання відносин власності на капітал, землю, працю, відсутності знань про підприємницьку діяльність на основі інновацій, інвестицій та дії ринкових факторів в економіці. Як наслідок, почали з'являтися інтегровані підприємства різні за розмірами, рівнем матеріально-технічного та фінансового забезпечення, нерівномірним доступом до інвестиційно-інноваційних, кредитних і бюджетних ресурсів і ринків збуту.

Мотиви організації таких формувань в аграрному секторі економіки були пов'язані з недосконалістю дії ринкових механізмів, особливо цінового, та базувались на переливі капіталу з високоприбуткових галузей нафтогазової і металургійної промисловостей. Власники великого капіталу почали контролювати не лише сільськогосподарські, а й також промислові, переробні та інші підприємства різних адміністративно-територіальних утворень.

Таким чином, управління фінансово-господарською діяльністю інтегрованих підприємств на інноваційних засадах має стратегічне значення для розвитку економіки та об'єктивно потребує теоретично-методичного аналізу й обґрунтування практичних заходів щодо зростання прибутковості, диверсифікації ризиків, підвищення стійкості за рахунок виробництва з врахуванням природно-кліматичних особливостей, сезонності, доступу до кращих новітніх високопродуктивних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливою проблемою будь-якої підприємницької системи, в тому числі інтегрованої, є забезпечення ефективного та стабільного її функціонування. Подолання антагонізму інтересів економіко-політичних груп має відбутися через здійснення політики стимулювання економічного зростання за допомогою бюджетно-податкових та грошово-кредитних важелів і забезпечення вдосконалення механізмів міжгалузевого переливу капіталів та розбудови ринкової й інформаційної інфраструктури [1, с. 293].

Аналіз публікацій з питань діяльності інтегрованих формувань, у тому числі в аграрному секторі економіки, свідчить про те, що вони здебільшого спеціалізуються на продукції рослинництва, на

виробництві продукції зернових і технічних культур та їх реалізації на експорт [2, с. 24] та охоплюють високоіндустріалізовані, експортоспроможні високоприбуткові галузі з мінімальними затратами живої праці в технологічних процесах [3, с. 16-23].

При трактуванні суті інтегрованих підприємств автори Могильний О.М. і Хомаківська О.В. стверджують, що «це вертикально-інтегровані формування, які здійснюють свою фінансово-господарську діяльність з використанням технологічно пов'язаних бізнес-процесів» [4, с. 5].

На думку Данкевич А.Є., інтегровані формування, такі як агрохолдинги, є «найбільш ефективними і поширеними у вітчизняній практиці» [5, с. 5]. Він відстоює цю позицію та надає основні переваги щодо ефективності їх діяльності у вигляді 7 груп.

Багато дослідників функціонування інтегрованих підприємств вважають головною перевагою їх ефективного розвитку менеджмент, який базується на залученні досвідчених фахівців [6, с. 15].

Проте, незважаючи на значну кількість теоретичних і практичних напрацювань з питань функціонування різних організаційно-правових об'єднань в аграрному секторі, фінансових та управлінських особливостей їх діяльності, проблем розвитку аграрного ринку, відношення зарубіжних і вітчизняних науковців та практиків до створення і функціонування інтегрованих структур неоднозначне [7-12]. Одні їх майже ідеалізують, інші вважають такими, що «становлять загрозу малим і середнім підприємствам, поселенській мережі, збалансованому сільському розвитку» [13, с. 34].

Такі дискусійні, подекуди діаметрально-протилежні погляди на розвиток інтегрованих структур в аграрному секторі економіки потребують детального вивчення з врахуванням політичних і глобалізаційних процесів, змін кон'юнктури товарних ринків, умов функціонування підприємств, клімату.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні методичних підходів щодо управління фінансово-господарською діяльністю інтегрованих підприємств і визначення напрямів підвищення ефективності їх функціонування на інноваційних засадах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтегровані формування в аграрному секторі економіки, які об'єднують в своєму складі різні ланки агропромислового комплексу, є ефективними організаційно-правовими формами добре пристосованими до ринкових умов господарювання. Це досягається завдяки побудові замкнутого циклу «виробництво – зберігання – переробка – реалізація» та врегулювання міжгалузевих відносин.

За допомогою таких структур вдається вирішувати важливі проблеми, що виникають у сучасній циклічній економіці, а саме: залучаються фінансові ресурси та інвестиції, забезпечується висока платоспроможність і знижуються ризики. Однак, їх функціонування важко уявити без інноваційної складової їх розвитку. Інноваційні логістичні хаби, створені на основі сучасних трендів у бізнес-середовищі, демонструють суттєві переваги інтеграції великомасштабного виробництва з підприємництвом та є одним із факторів вирішення проблеми національної продовольчої безпеки. Вони мають можливість продавати власну продукцію без посередників, отримувати при цьому додаткові доходи, використовувати супутню продукцію та відходи, що забезпечує досить високий рівень рентабельності та відповідає вимогам розвитку підприємницьких структур у нелінійній економіці.

Проте в масштабах галузі та національної економіки не досягнуто сталого розвитку та високої конкурентоспроможності. На практиці, інтегровані структури в аграрному секторі економіки часто створюються без урахування об'єктивних умов, притаманних для певних видів діяльності в конкретних регіонах. В результаті має

місце низький рівень централізації функцій управління та спеціалізації управлінської праці.

Відсутність оптимальної моделі інтегрованого підприємства (холдинг, концерн, група, об'єднання тощо), ефективної організаційно-правової форми, невизначеність щодо оптимальної кількості та співвідношення учасників за видами діяльності часто порушуються договірні відносини між ними. Недостатня кількість статистичної та фінансової інформації унеможливує об'єктивний аналіз і оцінку реальних наслідків їх діяльності і призводить, як правило, до прийняття необґрунтованих управлінських рішень як в середині самих інтегрованих структур, так і зі сторони державних органів.

Ситуацію ускладнюють існуючі погляди на великі інтегровані підприємства або так звані «корпоративні фермерські об'єднання» в економічно розвинутих країнах світу. В США, ЄС, Великій Британії такі бізнес-структури розглядаються більше з позицій їх негативного впливу на екологію та соціально-економічне становище на рівні місцевих громад, ніж оцінюється ефективність їх діяльності та внесок у

бюджети місцевого рівня. Вважається, що вони займаються монокультурною діяльністю, не дотримуються сівозмін, санітарних норм утримання тварин, використовують технології ГМО. Це можна пояснити моделями виробничого розвитку у цих країнах, які переважно засновані на великому («large farms») та середньому («middle farms») фермерстві, а не на великих інтегрованих структурах.

Разом з тим, не заперечується позитивний досвід їх діяльності, зокрема вихід на зовнішні ринки, адаптація до потреб світового ринку, вирішення глобальної продовольчої проблеми, впровадження інноваційних технологій з використанням високоефективних систем обробітку ґрунту «No-Till», «Mini-Till», застосування системи GPS, залучення коштів інвесторів через емісію акцій та розміщення їх на фондових біржах світу.

Економічною суттю сучасних інтегрованих підприємств в аграрному секторі економіки України є концентрація землі і капіталу, а також централізація фінансових ресурсів. Так, 20 найбільших підприємств агробізнесу станом на березень 2021 року володіли близько 3569 тис. га землі сільськогосподарського призначення (табл. 1).

Таблиця 1

Земельний банк найбільших інтегрованих підприємств-агрохолдингів за розміром сільськогосподарських угідь, станом на 10.03.2021 року

№ з/п	Назва агрохолдингу	Земельний банк	
		тис. га	%
I група - 200 тис. га і більше			
1	Кернел	530	14,85
2	UkrLandFarming	500	14,01
3	Миронівський Хлібопродукт	370	10,37
4	Агропросперіс (NCH)	300	8,41
5	Астарта	235	6,58
	Всього 1 група	1935	54,22
II група – від 100 до 200 тис. га			
6	Континентал Фармерз Груп (Мрія Агрохолдинг)	195	5,46
7	Епіцентр К	160	4,48
8	HarvEast	127	3,56
9	ІМК	124	3,47
10	Укрпромінвест-Агро	120	3,36
11	Агротон	110	3,08
12	Агрейн	110	3,08
13	Аграрні системні технології	110	3,08
	Всього 2 група	1056	29,59
III група – до 100 тис. га			
14	Vitagro	85	2,38

15	Приват-АгроХолдинг	85	2,38
16	ТАС АГРО	83	2,33
17	НІБУЛОН	83	2,33
18	АгроВіста	82	2,30
19	Світанок	80	2,24
20	ЛНЗ	80	2,24
	Всього 3 група	578	16,20
	Разом за всіма групами	3569	100,00

Джерело: розраховано авторами на основі [14]

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що серед агрохолдингів найбільшу частку займає 1 група з розміром земельного банку 200 тис. га і більше 1935 тис. га або 54,22%. До цієї групи входить найменша кількість інтегрованих підприємств – 5. Далі йде 2 група з розміром земельного банку від 100 до 200 тис. га 1056 тис. га або 29,59%. До цієї групи входить найбільша кількість інтегрованих підприємств – 8. Найменший розмір земельного банку має 3 група до 100 тис. га – 578 тис. га або 16,20%. До цієї групи входить 7 підприємств.

Дані табл. 1 свідчать, що в загальному земельний фонд агрохолдингів розподілений досить рівномірно як за обсягом сільськогосподарських земель у користуванні, так і за кількістю інтегрованих структур, що входять до кожної з груп поділу.

Що стосується фінансово-господарської діяльності, то лідери рейтингу за земельним банком демонструють аналогічні результати і за цими показниками (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансово-господарські результати інтегрованих підприємств-агрохолдингів

Рейтинг	Виручка від реалізації	Ефективність діяльності	Наявність заборгованості	Фінансова надійність
1	Кернел	Сварог Вест Груп	UkrLandFarming	МХП
2	Нібулон	Grain Alliance	AgroGeneration	Нібулон
3	МХП	Агроспецсервіс	МХП	Астарта
4	UkrLandFarming	Чиста криниця	Астарта	Кернел
5	ViOil	ІМК	Кернел	AgroGeneration
6	Астарта	Вінницька агропромислова група	ІМК	Ovostar Union
7	Allseeds Group	Trigon Agri	Агротон	ІМК
8	Агропросперіс	UkrLandFarming	н.д.	Агропросперіс
9	T.B. Fruit	Агрейн	н.д.	HarvEast
10	Укрпромінвест	Агро Росток-Холдинг	н.д.	Allseeds Group

Джерело: розраховано авторами на основі [15-17]

Так, аналіз даних таблиці 2 свідчить, що до п'ятірки лідерів за виручкою від реалізації входять такі агрохолдинги, як Кернел, МХП, UkrLandFarming; за фінансовою надійністю – МХП, Астарта, Кернел. Однак, слід зазначити, що деякі з них мають і найбільшу заборгованість – UkrLandFarming, МХП, Астарта, Кернел. Це свідчить про пошук нових

можливостей для розвитку, але також може привести і до втрати фінансової стабільності і навіть банкрутства.

Що стосується репутаційно-інноваційної діяльності, то лідери за розміром земельного банку та результатами фінансово-господарської діяльності зберігають свої позиції і за цими показниками (табл. 3).

Репутаційно-інноваційні результати інтегрованих підприємств-агрохолдингів

Рейтинг	Технологічність	Інноваційність	Репутаційність
1	Cargill Inc.	МХП	Кернел
2	Monsanto	Дружба	Мрія
3	Syngenta	Нова	Нібулон
4	DuPont	Мрія	МХП
5	Archer Daniels Midland Company	KSG Агро	HarvEast
6	CHS Inc.	Нібулон	AgroGeneration
7	Land O'Lakes Inc.	Астарта	Астарта
8	Кернел	н.д.	ІМК
9	Нібулон	н.д.	UkrLandFarming
10	Астарта	н.д.	KSG Agro

Джерело: розраховано авторами на основі [18-20]

Так, аналіз даних таблиці 3 свідчить, що до п'ятірки лідерів за інноваційністю входять такі агрохолдинги, як Кернел і Мрія, а за репутаційністю – Кернел, Мрія, МХП.

Таким чином, об'єктивною організаційно-господарською основою для розвитку інтегрованих підприємств в аграрному секторі економіки в ринкових умовах є реалізація економічних і адміністративних заходів:

- взаємовигідні економічні зв'язки для учасників інтегрованої структури;

- вигідні сировинні бази і ринки збуту для переробних підприємств, що входять до інтегрованих формувань;

- інвестори, які сприяють розвитку виробництва для сільськогосподарських товаровиробників-учасників інтегрованих структур.

Економічною основою розвитку інтегрованих підприємств в аграрному секторі економіки є:

- постійно зростаюча потреба в підвищенні економічної ефективності кінцевого продукту;

- необхідність підвищення інтенсивності суспільного виробництва, збільшення його концентрації і поглиблення спеціалізації;

- підвищення продуктивності праці працівників сільськогосподарських підприємств і забезпечення їх повної зайнятості протягом календарного року;

- забезпечення рівномірного надходження грошових доходів протягом року і стабільності результатів виробничо-

фінансової діяльності підприємств за роками [1, с. 298].

Розвиток інтегрованих підприємств, на думку деяких учених, можливий у двох напрямках [21]:

1) великі сільськогосподарські підприємства розвивають глибоку переробку продукції, що виробляється, її зберігання та реалізацію через власну торговельну мережу;

2) інтегровані формування холдингового типу створюються на базі переробних та сільськогосподарських підприємств, які мають торговельну мережу для реалізації кінцевої продукції.

В рамках інтегрованих структур забезпечення взаємозалежності економічних інтересів учасників ринку сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки найбільшою мірою досягається при встановленні прямих зв'язків між виробниками і споживачами через три загальновідомі види інтеграції: горизонтальну, вертикальну та змішану [22].

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо, що для забезпечення продовольчої безпеки і сталого економічного розвитку регіонів на інноваційних засадах доцільно створювати інтегровані логістичні системи, які об'єднують виробничі, промислові, торгові підприємства і компанії, які обслуговують ринкову інфраструктуру та можуть функціонувати на локальному, регіональному, національному і глобальному рівнях, незалежно від галузі діяльності і

територіального розміщення, а також здатні швидко, своєчасно і з мінімальними витратами здійснювати поставку продукції [1, с. 303].

Формування інтегрованих логістичних систем, на нашу думку, сприятиме вирішенню наступних завдань:

- вдосконалення інфраструктури товарного ринку для доведення місцевої продукції до кінцевих споживачів;

- формування мережі сучасних посередницьких організацій і підприємств складського типу, що забезпечить ефективну оптову та роздрібну торгівлю і просування товару з мінімальними витратами;

- підвищення конкурентоспроможності місцевої продукції за рахунок застосування нових технологій і створення сучасної упаковки;

- створення умов, які забезпечують швидкий рух і оплату товарів у частині платіжно-розрахункових і кредитних потреб;

- вдосконалення нормативно-правових основ функціонування місцевого ринку і його інфраструктури, створення ефективного інформаційного забезпечення функціонування товарного ринку [1].

Інтегровані логістичні структури дозволяють ефективно просувати вироблену продукцію і товари на продовольчі ринки інших областей за рахунок оптимального планування і раціонального використання транспорту. При здійсненні попутного завантаження транспорту товар місцевих виробників, нерентабельний в інших областях при звичайній схемі доставки і розподілу, стає конкурентоспроможним. При насиченні місцевого ринку і зниженні цін з'являються можливості гнучкого регулювання пропозиції, виходу на ринки інших областей. Збільшення збуту сільськогосподарської продукції призводить до збільшення не тільки виробництва продовольчих, а й супутніх товарів, що значно підвищує рентабельність діяльності всіх їх учасників [1].

З огляду на актуальність стабілізації цін на продовольство для значної частини населення і покращення доступу до якісних, але дешевших продуктів харчування, вважаємо за доцільне створити у всіх великих містах (гуртові) оптові продовольчі ринки, функціонування яких має здійснюватися на основі концепції, розробленої нами в результаті узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування оптових продовольчих ринків (рис. 1).

Важливим елементом такої концепції є удосконалення системи збуту сільськогосподарської продукції через механізм ефективної взаємодії товаровиробників з адміністрацією оптового ринку з питань [1, с. 306]:

- організації прямих закупівель сільськогосподарської продукції у виробника (підприємство, фермерське, індивідуальне сімейне господарство);

- можливості надання виробникам торгових майданчиків і місць для реалізації власної продукції;

- укладання договорів про поставки сільськогосподарської продукції в великих обсягах з інших областей;

- проведення щорічних сезонних ярмарків з продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва тощо.

Створення і функціонування оптових ринків здійснює позитивний вплив на підвищення ефективності угод між виробниками сільськогосподарської продукції та роздрібними продавцями, забезпечуючи таким чином комплементарність взаємозв'язку між містом і селом.

Великі оптові продовольчі хаби (ринки) на основі запропонованої, інноваційної за своєю суттю концепції [23], дозволяють об'єднати зусилля виробників, оптовиків та роздрібних продавців з метою підвищення ефективності використання земельних ресурсів [24], зниження кінцевих цін, підвищення якості реалізованої продукції та вирішити питання продовольчого забезпечення регіонів в системі продовольчої безпеки країни.

Таким чином, стабілізація та підвищення ефективності виробництва визначається, насамперед, обґрунтованістю та дієвістю вибраної організаційно-управлінської моделі розвитку інтегрованих підприємств,

науково-методичних обґрунтованих підходів до формування та використання ними ресурсного потенціалу, відповідністю механізмів державного регулювання сучасним ринковим умовам і вимогам циклічної економіки.

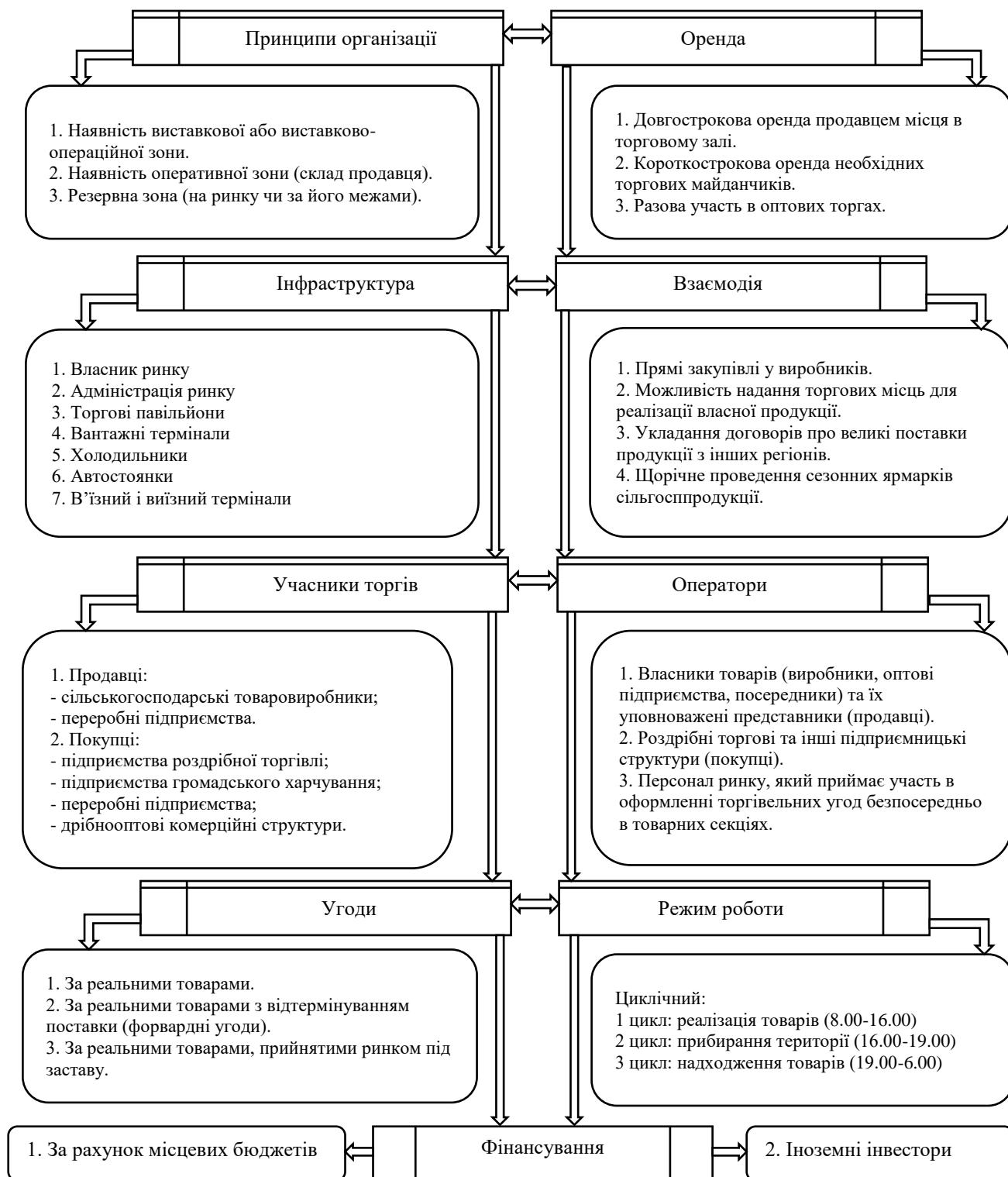

Рис. 1. Концепція створення і розвитку гуртових продовольчих хабів

Джерело: авторська розробка

Висновки. Фінансово-господарська діяльність інтегрованих підприємств переважно позитивно впливає на аграрний сектор економіки та в цілому національну економіку, формує значний експортний потенціал та забезпечує продовольчу безпеку. Для успішного їх розвитку необхідно забезпечити достатнє фінансове забезпечення діяльності, особливо в сучасних умовах трансформаційних змін, земельної реформи та економічної нестабільності.

Дослідження показали, що діяльність будь-якої організаційно-правової форми господарювання не є однозначним, і інтегровані структури – не виняток. Потребує вирішення проблема управління такими формуваннями на інноваційних засадах, а також формування ефективної стратегії їх розвитку. Слід визначити раціональне співвідношення між різними видами інтегрованих підприємств, можливості їх взаємодії чи повної відмови. Крім того, вони самі мають використовувати сучасні підходи до свого розвитку та фінансового забезпечення для прибуткової діяльності.

У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають подальші дослідження механізмів удосконалення фінансово-господарської діяльності інтегрованих підприємств в аграрному секторі економіки на інноваційних засадах.

Література:

1. Румик І. І. Продовольча безпека держави: питання теорії, методології, практики : монографія. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2020. 420 с.
2. Бородіна О. М., Гуроров А. О. Агрохолдинги як база формування корпоративного устрою в Україні. *Економіка АПК*. 2012. № 11. С.21-28.
3. Лупенко Ю. О. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності України на світових ринках сільськогосподарської продукції. *Агросвіт*. 2019. № 11. С. 16-23.
4. Могильний О. М., Ходаківська О. В. Вплив агрохолдингів на розвиток аграрного сектора економіки. *Економіка та держава*. 2017. № 6. С. 4-9.
5. Данкевич А. Є. Ефективність функціонування інтегрованих структур у сільському господарстві. *Агросвіт*. 2015. № 21. С. 3-7.
6. Лупенко Ю. О., Кропивко М. Ф. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної

спрямованості їх діяльності. *Економіка АПК*. 2013. № 7. С. 5-21.

7. Koester, U. A revival of large farms in Eastern Europe – how important are institutions? *Agricultural Economics*. 2005. Vol. 32, Issue s1, pp. 103-113.

8. Strubenhoff H. CIS and Ukrainian Opportunities. Large Farm Management: Presentation at Autumn Academy (04-11 October). Germany: University of Hohenheim, 2011.

9. S von Cramon-Taubadel, S. The Agricultural Export Supply Potential of Eastern Europe-Russia-Ukraine. Agriculture-Growing Food: New Places, New Technologies: papers of John Hopkins University Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, 2012, April 17. USA: Washington DC, SAIS.

10. Balmann, A., Kataria, K., Schaft, F., Kulyk, I. Efficiency and productivity of Ukrainian Agroholdings. Productivity and Its Impacts on Global Trade: Papers of IATRC Symposium (2013, June 2-4). Spain: Seville.

11. Саблук П. Т. Інноваційна модель розвитку аграрного сектору економіки України та роль науки в її становленні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Економіка та менеджмент*. 2016. № 9. С. 34-42.

12. Сегада С.А. Аграрно-продовольче забезпечення населення України. *Економіка АПК*. 2017. №10. С. 40-48.

13. Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 1008 с.

14. Latifundist. Топ 100 латифундистів України. 2021. URL: <http://latifundist.com/rating/top100#136>.

15. Forbes. Рейтинг 20 найефективніших агрокомпаній України. 2015. URL: <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1399408-rejting-20-najefektivnishihagrokompanij-ukrayini>.

16. Landlord. Рейтинг 45 крупнейших аграрных холдингов Украины. 2016, 24 июня. URL: <http://landlord.ua/rejting-krupneyshih-agroholdingov/>.

17. Бизцензор. Рейтинг долгов украинских агрохолдингов. 2018. URL: https://biz.censor.net.ua/resonance/3088631/rejting_dolgov_ukrainskih_agroholdingov.

18. УКАБ. Битва инноваторов: рейтинг топ-инновационных холдингов. 2013. № 3. С. 22.

19. Bakertilly UA. Топ-10 самых технологичных агрокомпаний в мире используют в работе собственные сайты. 2015. URL: <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id758>.

20. Brandstory. Рейтинг аграрных компаний от «Репутационные активисты 2018». 2019. URL: <http://brandstory.com.ua/rejting-agrarnyx-kompanij-ot-reputacionnye-aktivisty-2018/>.

21. Румик І. І. Стратегія фінансової підтримки продовольчого виробництва. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №4(56). Київ, 2019. С. 64-73.

22. Румик І. І. Понятійні аспекти продовольчої безпеки як складової національної безпеки України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Вип. 35. Київ. 2014. С. 22-32.

23. Bondarenko V., Martynova L., Chorna N., Sukhorebra T., Sehed S. Evaluation system formation of development of enterprise's innovative potential. *Academy of Strategic Management Journal*, 2019 Vol: 18 Issue: 1. URL: <https://www.abacademies.org/articles/evaluation-system-formation-of-development-of-enterprises-innovative-potential-7891.htm>.

24. Пилипенко О. О. Використання сільськогосподарських земель в умовах земельної реформи. *Економіка АПК*. № 1. 2003. С.78-82.

References:

1. Rumyk, I. I. (2020), *Prodovolcha bezpeka derzhavy: pytannia teorii, metodolohii, praktyky* [Food security of the state: questions of theory, methodology, practice], VNZ «Universytet ekonomiky ta prava «KROK», Kyiv, Ukraine, 420 p.

2. Borodina, O. M. and Hutorov, A. O. (2012), “Agroholdings as a basis for the formation of the corporate system in Ukraine”, *Ekonomika APK*, № 11, pp. 21-28.

3. Lupenko, Yu. O. (2019), „The role of innovations in ensuring the competitiveness of Ukraine in world markets for agricultural products”, *Ahrosvit*, № 11, pp. 16-23.

4. Mohylnyi, O. M. and Khodakivska, O. V. (2017), „The impact of agricultural holdings on the development of the agricultural sector of the economy”, *Ekonomika ta derzhava*, № 6, pp. 4-9.

5. Dankevych, A. Ie. (2015), „Efficiency of functioning of integrated structures in agriculture”, *Ahrosvit*, № 21, pp. 3-7.

6. Lupenko, Yu. O. and Kropyvko, M. F. (2013), „Agroholdings in Ukraine and strengthening the social orientation of their activities”, *Ekonomika APK*, № 7, pp. 5-21.

7. Koester, U. (2005), “A revival of large farms in Eastern Europe – how important are institutions?”, *Agricultural Economics*. 32, pp. 103-113.

8. Strubenhoff, H. (2011), CIS and Ukrainian Opportunities. Large Farm Management: Presentation at Autumn Academy (04-11 October). Germany: University of Hohenheim.

9. Von Cramon-Taubadel, S. (2012). The Agricultural Export Supply Potential of Eastern Europe-Russia-Ukraine. Agriculture-Growing Food: New Places, New Technologies: papers of John Hopkins University Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, April 17. USA: Washington DC, SAIS.

10. Balmann, A. Kataria, K. Schaft, F. and Kulyk, I. (2013), Efficiency and productivity of Ukrainian Agroholdings. Productivity and Its Impacts on Global Trade: Papers of IATRC Symposium (June 2-4). Spain: Seville.

11. Sabluk, P. T. (2016), “Innovative model of development of the agricultural sector of the economy of Ukraine and the role of science in its formation”, *Problemy innovatsiino-investytsiynoho rozvytku. Ekonomika ta menedzhment*, № 9, pp. 34-42.

12. Sehed S. A. (2017), “Agrarian and food supply of the population of Ukraine”, *Ekonomika APK*, № 10, pp. 40-48.

13. Prysiazhniuk, M. V. Zubets, M. V. Sabluk, P. T. ta in. (2011), *Ahrarnyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku)* [Agrarian sector of Ukraine's economy (state and prospects of development)], NNTs IAE, Kyiv, Ukraine, 1008 p.

14. Latifundist (2021), Top 100 latifundists of Ukraine. Retrieved from : <http://latifundist.com/rating/top100#136>.

15. Forbes (2015), Rating of the 20 most efficient agricultural companies in Ukraine. Retrieved from : <http://forbes.net.ua/ua/magazine/forbes/1399408-rejting-20-najefektivnishihagrokompanij-ukrayini>.

16. Landlord (2016), Rating of the 45 largest agricultural holdings in Ukraine. Retrieved from : <http://landlord.ua/rejting-krupneyshih-agroholdingov/>.

17. Business censor. Debt rating of Ukrainian agricultural holdings. (2018), Retrieved from : https://biz.censor.net.ua/resonance/3088631/rejting_dolgov_ukrainskih_agroholdingov.

18. UKAB (2013), The battle of innovators: the ranking of top innovation holdings, № 3, pp. 22.

19. Bakertilly UA. (2015), The top 10 most technological agricultural companies in the world use their own sites, retrieved from : <http://www.bakertilly.ua/ru/news/id758>.

20. Brandstory (2019), “Rating of agricultural companies from "Reputational activists 2018"”, retrieved from : <http://brandstory.com.ua/rejting-agrarnyx-kompanij-otreputacionnye-aktivisty-2018>.

21. Rumyk, I. I. (2019). A strategy for financial support for food production. *Scientific Notes of «KROK» University*, 4 (56), 64-73.

22. Rumyk, I. I. (2014), “Strategy of financial support of food production”, *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, vol. 35, pp. 22-32.

23. Bondarenko, V. Martynova, L. Chorna N. Sukhorebra, T. and Sehed S. (2019), “Evaluation system formation of development of enterprise's innovative potential”, *Academy of Strategic Management Journal*, vol. 18, №1, Retrieved from : <https://www.abacademies.org/articles/evaluation-system-formation-of-development-of-enterprises-innovative-potential-7891.htm>.

24. Pylypenko, O. O. (2003). “Use of agricultural land in terms of land reform”, *Ekonomika APK*, № 1, pp. 78-82.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2021 р.